

จับตามหาอำนาจรัสเซีย: ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เศรษฐกิจ การค้า ความมั่นคง และวัฒนธรรม

Russia: Foreign Policy Strategic, Economic Trade Security and Culture

¹พรชัย เทพปัญญา,²พราวพิชชา เกลิงพล,³กฤษฎา พรหมเวศ และ⁴การุณย์ลักษณ์ พหลโยธิน

¹Pornchai dhebpanya, ²Prawpicha Talerngpol, ³Krisada Promvake and ⁴Kalunluk Paholyotin

¹มหาวิทยาลัยศิลปากร,² มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น,³มหาวิทยาลัยปทุมธานี และ⁴ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

¹Silpakorn University, ²Western University, ³Pratumtanee University and⁴Ramkamhaeng University

¹Corresponding Author. E-mail: pornchai.tep99@gmail.com

บทคัดย่อ

รัสเซีย เป็นประเทศหนึ่งในสามมหาอำนาจของโลก ได้กำหนดนโยบายการต่างประเทศ “นโยบายหันหน้าตะวันออก” เพื่อสร้างความสัมพันธ์กับประเทศในเอเชีย เนื่องจากในอดีตรัสเซียมีบทบาททรงในภูมิภาคเอเชีย โดยมองว่ายุโรปเป็นแหล่งผลประโยชน์สำคัญ อาจด้วยความเจริญเติบโตของประเทศในภูมิภาคเอเชีย ทำให้นโยบายต่างประเทศรัสเซียในปี ค.ศ. 2000 และ 2016 โดย ประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน เน้นเป้าหมายผลประโยชน์แห่งชาติรัสเซีย เพื่อให้รัสเซียคืนสู่ความเป็นมหาอำนาจโลกอีกครั้งแห่งศตวรรษที่ 21 ด้วยการสร้างความแข็งแกร่งทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การค้าระหว่างประเทศ ให้ประสบความสำเร็จกับมิตรประเทศในภูมิภาคเอเชีย พร้อมกับการก้าวกระโดดของประเทศจีนและประเทศในเอเชียตะวันออก อย่างไรก็ตาม ประชาคมอาเซียนอาจต้องปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อให้รัสเซียหันมาใส่ใจและเข้ามามีความสัมพันธ์ทั้งกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น ดังที่ประธานาธิบดี วลาดิมีร์ ปูติน ที่พยายามส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ระหว่างจีน-รัสเซีย ควบคู่กับความพยายามใกล้ชิดอาเซียนมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ความพยายามสร้างความสัมพันธ์รัสเซีย-อาเซียน ยังไม่อาจเทียบเท่ากับความสัมพันธ์ระหว่างจีน-อาเซียน และสหรัฐอเมริกา-อาเซียนได้ เนื่องจากพบว่ามีอุปสรรคสำคัญคือ ระยะทางที่ห่างไกล ความรู้ความเข้าใจ และกิจกรรมความสัมพันธ์ที่มีอย่างน้อยอยู่ ดังนั้นในสถานการณ์นี้ จึงเป็นโอกาสดีที่ประเทศไทยต้องเร่งส่งเสริมการเป็นหุ้นส่วนและความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซียให้กระชับยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของไทยในการถ่วงดุลอำนาจในภูมิภาคอาเซียน ทั้งจีนและสหรัฐอเมริกาที่เป็นมหาอำนาจและมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคอาเซียน

คำสำคัญ: รัสเซีย; ยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ; เศรษฐกิจ

Abstract

Russia is one of the three global major powers. Recently Russian has changed her focus of foreign policy toward East and Southeast Asia known as ‘Pivot to Asia’ or turn East policy. Asia becomes a focus of attention as Russia uses to be noted as minor player. President Vladimir Putin’s foreign policy announcement in 2000 and 2016 has shown Russian’s national interest in strengthening economic, political development and promoting international trade so that Russia will re-assume her position as

world leader once again. President Vladimir Putin tried to promote the strategic partnership between Russian, China and ASEAN. However, attempts to create a bond between Russia and ASEAN are not comparable to the relationship of its competitors, such as China and the United States. The main obstacles to promoting the relationships between Russia and ASEAN are the geographical distance, insufficient knowledge and mutual understanding, including little activities among each other. Therefore, Thailand should promote closer bilateral relationships with Russia, especially in balancing the powers in the ASEAN region between China and the USA.

Keywords: Russia, Foreign Policy Strategic; Economic

บทนำ

รัสเซีย ประเทศที่มีพื้นที่ตั้งอยู่บนสองทวีปคือ ยุโรปและเอเชีย นับเป็นปัจจัยบวกในยุคเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์ เป็นหนึ่งในห้าชาติมหาอำนาจสมาชิกความมั่นคงแห่งองค์การสหประชาชาติและเป็นหนึ่งในสามขั้วอำนาจโลก (Tripolarity) นอกเหนือจากแสนยานุภาพด้านนิวเคลียร์และการทหารแล้ว ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการอวกาศก็มีความก้าวหน้าไม่ยิ่งหย่อนกว่าสหรัฐอเมริกา จีน และชาติมหาอำนาจตะวันตก ทว่าจุดอ่อนของรัสเซียคือเศรษฐกิจที่อ่อนแอ สาเหตุใหญ่ที่ทำให้อดีตสหภาพโซเวียตล่มสลายเมื่อ 25 ปีก่อน ความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวสามารถฟื้นฟู สร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจในศตวรรษที่ 21 ธนาคารโลกได้จัดให้รัสเซียอยู่ในกลุ่มประเทศตลาดเกิดใหม่และเศรษฐกิจกำลังพัฒนา (Emerging Market and Developing Economy: EMDE) โดยมีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของประธานาธิบดี Vladimir Putin การให้ความสำคัญต่อการปฏิรูปการบริหารงานในรัฐบาล และการกำหนดนโยบายและการปฏิบัติตามอย่างจริงจัง

ด้วยความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายต่างประเทศที่มุ่งสู่การแข่งขันด้านเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน และวัฒนธรรม ในขณะที่รัสเซียยังไม่แข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังต้องพัฒนาประเทศด้านโครงสร้างพื้นฐาน การยกระดับมาตรฐานคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ทั่วถึง โดยเฉพาะในไซบีเรีย อาณาเขตที่อยู่ในทวีปเอเชีย รัสเซียจึงต้องการการลงทุนทั้งในประเทศและนอกประเทศ รวมถึงการแสวงหาพันธมิตรหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจด้วยการสร้างสรรค์บทบาทความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการกระชับสัมพันธ์กับจีน กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้และอินเดีย มหาพันธมิตรดั้งเดิม ตลอดจนกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก (ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในรัสเซีย, 2559) เพื่อก้าวข้ามสู่การเป็นพันธมิตรทางเศรษฐกิจระดับโลกกับกลุ่ม BRICS ด้วยความตกลงจัดตั้งองค์การความร่วมมือเพื่อสำรองเงินตราระหว่างประเทศ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2015 (Rajakhun, 2010)

นโยบายต่างประเทศรัสเซียจีน กลุ่มประเทศอาเซียน เอเชียใต้และอินเดีย มหาพันธมิตรดั้งเดิม ตลอดจนกลุ่มประเทศเอเชียแปซิฟิก ไม่ได้ถือว่าเอเชียและตะวันออกมีผลประโยชน์แห่งชาติที่สำคัญ เทียบเท่ากับยุโรปและประเทศทางตะวันตก แต่จากความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโลกในอดีต ได้เกิดปรากฏการณ์ สูญญากาศแห่งอำนาจ (power vacuum) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นผลให้เกิดการแข่งขัน เข้ามายังอิทธิพลของมหาอำนาจคู่ใหม่คือ จีนและรัสเซีย แม้ว่าจะไม่ใช่การแข่งขันที่เข้มข้นหรือรุนแรงเหมือน ในกรณีสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการแสวงหาอิทธิพลและผลประโยชน์อย่างจริงจัง ในทวีปเอเชีย โดยเฉพาะประเทศไทยนับตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อาณาจักรสยาม ในขณะนั้น ได้ดำเนินพระราชวิเทศไมตรีกับรัสเซียเพื่อช่วยถ่วงดุลสยามกับเจ้าอาณานิคมที่อยู่ราย รอบ มิให้กระทำการใดตามประสงค์ เป็นการรักษาความปลอดภัยและเอกราชให้กับสยาม แต่ความสัมพันธ์ทางการ ทูตสหภาพโซเวียต-สยาม มิได้เกิดขึ้นกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยยื่นความจำนงเข้าเป็นสมาชิก องค์การสหประชาชาติ จึงมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับสหภาพโซเวียต

รัสเซียในฐานะประเทศมหาอำนาจ ได้สืบทอดสถานภาพความเป็นมหาอำนาจ 1 ใน 5 ของโลก (หลังการล่มสลาย ของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991) ด้วยสภาพบอบช้ำจากภาวะล้มละลายทางเศรษฐกิจ จึงต้องปรับเปลี่ยน นโยบายต่างประเทศ เน้นวัตถุประสงค์ “ผลประโยชน์แห่งชาติ” ที่เกี่ยวกับความมั่นคงและสถานภาพ ของรัสเซียในโลก ดังระบุว่า “ผลประโยชน์แห่งชาติของสหพันธรัฐรัสเซียในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ จำเป็นต้องมีการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นรัสเซียในฐานะมหาอำนาจหนึ่งในโลกที่มีหลายขั้วอำนาจ” (Gazetta, 1997) ในปี ค.ศ. 2000 ประธานาธิบดี Vladimir Putin ได้ประกาศนโยบายต่างประเทศในปี ค.ศ. 2000 และ 2016

การเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัสเซียด้านเศรษฐกิจ ที่นำยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศ เรียกว่า “Pivot to Asia” (Litsareva, 2015) ที่เน้นกระชับสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก อาเซียน อินเดีย จีน ญี่ปุ่น (The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation, 2016) จึงเป็นที่ น่าสนใจศึกษายุทธศาสตร์ด้านนโยบายเศรษฐกิจ การค้าการลงทุน วัฒนธรรม โดยเจาะลึกมุมมองของรัสเซีย ที่ใช้แนวคิดผสมผสานกันระหว่างสังคมนิยมใหม่ เสรีนิยมใหม่ หรือการถ่วงดุลอำนาจต่อภูมิภาคอาเซียน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ที่มีต่อประเทศไทย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์นโยบายต่างประเทศของรัสเซียด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมภายใต้ บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. เพื่อศึกษายุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงโดยเฉพาะเรื่องนโยบายต่างประเทศของรัสเซียผ่านการค้า อาวุธกับภูมิภาค

3. เพื่อศึกษาจุดยืนทางยุทธศาสตร์ของประเทศไทยในบริบทนโยบายการต่างประเทศ รัสเซีย

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีดำเนินการวิจัยโดยการสำรวจและการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary summary collection data) ทั้งจากเอกสารชั้นต้นและชั้นรอง ดำรงงานวิจัย บทความวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ แล้วนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ ประกอบด้วย ผู้บริหารและอดีตผู้บริหารระดับสูง บุคลากรจากภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงกลาโหม กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อาจารย์มหาวิทยาลัย นักวิชาการ สถาบันการศึกษา และภาคเอกชน ประกอบด้วย ภาคธุรกิจการค้า ธุรกิจส่งออก นักท่องเที่ยวในพื้นที่เป้าหมายที่มีชาวรัสเซียอยู่มากในจังหวัดภูเก็ต

แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์ ที่สนับสนุนแนวนโยบายต่างประเทศรัสเซีย ให้มีบทบาทสำคัญในโลกปัจจุบันและอนาคตเป็นอย่างดี สามารถอธิบายเป็นสหวิทยาการกับเศรษฐศาสตร์ ในแนวภูมิเศรษฐศาสตร์ ได้ชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐศาสตร์การค้า กับลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีความสำคัญมากขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 1990 ในการอธิบายการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจทางเศรษฐกิจมากกว่าการทหาร (Luttwak, 1990, 1993) ทำให้สงครามเย็นสิ้นสุดลง (Fukuyama, 1992) แต่กลายเป็นการแข่งขันด้านเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเป็นเป้าหมายของการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อสร้างอำนาจการถ่วงดุลและต่อรองขึ้นมา ในลักษณะถ้อยทีถ้อยอาศัยและพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Keohane and Nye, 1977) เศรษฐกิจกลายเป็นเป้าหมาย ไม่ใช่เป็นแค่เพียงเครื่องมือ (Means) ของรัฐอีกต่อไป ในศตวรรษที่ 21 โดยที่พฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ดี ประชาคมอาเซียนและภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ดี เอเชียใต้และนโยบายต่างประเทศหันหาตะวันออก/เอเชียของรัสเซียก็ดี ความสัมพันธ์ของกลุ่มเศรษฐกิจใหม่ BRICS ที่มีรัสเซีย-จีน รวมกลุ่มในลักษณะเป็นแกนหลัก จึงสามารถวิเคราะห์ได้ในบริบทของแนวคิดภูมิเศรษฐศาสตร์ (Wigell, Scholvin and Aaltola, 2018)

แนวคิดเกี่ยวกับผลประโยชน์แห่งชาติ นักวิชาการเช่น Philip Alan Reynolds มองว่าผลประโยชน์แห่งชาติเป็นแนวคิดรวบยอดเป้าหมาย 3 ประการ ได้แก่ (1) ความอยู่รอดของรัฐ (2) ความมั่งคั่งสูงสุด (3) การรักษาและส่งเสริมค่านิยม อย่างไรก็ตามต้องตอบสนองต่อผลประโยชน์ที่แท้จริงของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งที่รับรู้ได้ยาก อาจเห็นได้ทางทฤษฎีแต่ในทางปฏิบัติผู้นำมักมองเห็นแตกต่างกันออกไป (Reynolds, 1994)

ในขณะที่แนวคิดของ Kalevi J. Holsti (1995) แบ่งผลประโยชน์แห่งชาติออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ (1) ความมั่นคงปลอดภัย (Security) ที่รัฐกระทำเพื่อลดภัยคุกคาม เช่น การโดดเดี่ยว การพึ่งตนเอง การไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ยุทธศาสตร์ที่เข้มงวด การเป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ การทำสนธิสัญญา (2) การรักษาเอกราชอธิปไตย (3) ความอยู่ดีกินดีหรือสวัสดิภาพ (Welfare) เช่น การพึ่งพาตนเอง การพาณิชย์นิยม การค้าเสรี การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ การผูกขาดการค้า การตกลงการค้าเสรีในภูมิภาค ลัทธิการปกป้องใหม่ (4) สถานภาพและเกียรติภูมิ และ (5) วัตถุประสงค์อื่นๆ นอกจากนี้ Holsti ได้แบ่งระดับเป้าหมายนโยบายต่างประเทศ (ผลประโยชน์แห่งชาติ) ออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ (1) ผลประโยชน์ระดับแก่นและคุณค่า (Core Interest and Values) เป็นเป้าหมายที่สำคัญสูงสุดของรัฐ เช่น การดำรงอยู่และอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดน (2) เป้าหมายระดับกลาง เช่น ความรู้เรื่องทางเศรษฐกิจ การสร้างเกียรติภูมิระหว่างประเทศ และการขยายอิทธิพลเหนือรัฐอื่น และ (3) เป้าหมายระยะยาว มีลักษณะที่เป็นแนวคิดทางการเมืองและอุดมการณ์ เป็นเป้าหมายที่พึงปรารถนาในอนาคตซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สามารถใช้วิเคราะห์นโยบายรัสเซียว่าถูกกำหนดจากผลประโยชน์แห่งชาติอันใดและในกาลเทศะใด รัสเซียเป็นหนึ่งในชาติมหาอำนาจหลักของโลก ผลประโยชน์แห่งชาติรัสเซียจึงแผ่ไปในภูมิภาคต่างๆ เช่นเดียวกับอีกสองมหาอำนาจโลกคือสหรัฐอเมริกาและจีน แต่บทบาทของรัสเซียอาจจะมีข้อจำกัดมากกว่าสหรัฐอเมริกาในยุคสงครามเย็นและในปัจจุบันเมื่อเทียบกับจีน แต่ผู้นำรัสเซียซึ่งมีสิทธิและมีอำนาจเข้มแข็งในการกำหนดตัดสินใจนโยบายก็เลือกที่จะดำรงผลประโยชน์แห่งชาติไว้ในการแข่งขันกับมหาอำนาจด้วยกัน อย่างน้อยก็เป็นผลประโยชน์ในการดำรงอยู่ (presence) และมีอิทธิพลในที่นั้นเพียงพอด้วยการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติของตนไว้นั่นเอง

แนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจ หรือแนวคิดเรื่องสมดุลยภาพ (Balance of Power) เป็นแนวคิดที่ดั้งเดิม (Classic) และเก่าแก่ที่สุดในแนวคิดสังคมนิยม (Realism) เป็นแนวคิดกระแสหลักในการวิเคราะห์การเมืองระหว่างประเทศและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การที่รัฐชาตินิยมใช้ดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันด้วยการเสริมสร้างอำนาจ โดยเฉพาะแสนยานุภาพทางด้านการทหารเพื่อแข่งขันกันในการรักษา สงวนไว้และเสริมสร้างสถานภาพและผลประโยชน์ด้านอื่นๆ ของชาติ ผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การค้า ความมั่งคั่ง รวมทั้งค่านิยม ความเชื่อ สังคมและวัฒนธรรม ตลอดจนอิทธิพลเหนือรัฐอื่นๆ ในภูมิภาคและในโลกหรือการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 16-17 ในยุโรป จนกระทั่งถึงยุคอาณานิคมในศตวรรษที่ 18-19 เรื่อยมา จนถึงสงครามโลกทั้ง 2 ครั้งและยุคสงครามเย็นในศตวรรษที่ 20 โดยสภาวะดุลยภาพ (Equilibrium) เป็นสภาวะอันพึงปรารถนา คือ ไม่มีรัฐใดได้เปรียบเสียเปรียบจนเกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่การตัดสินใจกำลังอำนาจทางทหาร นั่นคือสงครามซึ่งนานาชาติได้รับบทเรียนถึงความสูญเสียหายนะที่เกิดขึ้นมาแล้วในสงครามทั้งหลายในอดีต จนกระทั่งสงครามโลกทั้งสองครั้งที่เป็

เครื่องมือประกันสันติภาพโลกก็ตาม แต่ข้อเท็จจริงเป็นที่ยอมรับว่า 5 มหาอำนาจโลก ยังเป็นกลไกในทางปฏิบัติต่อการรักษาดุลยภาพอยู่ 3 ชาตินมหาอำนาจ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย ถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญและสภาพสมดุลภาพแห่งอำนาจ เป็นสิ่งที่ทุกชาติมหาอำนาจปรารถนาต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในยุคศตวรรษที่ 21 ยุคการแข่งขันกันเพื่อชิงความได้เปรียบทางเศรษฐกิจเป็นหลัก

แนวคิดสมัยใหม่ นักวิชาการเช่น Michael E. Porter ให้ความสำคัญกับการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขันระดับประเทศ โดยศึกษาพัฒนาเครื่องมือที่ใช้แข่งขันด้านอุตสาหกรรม โดยมีแนวคิดว่าการแข่งขันในการค้าโลก ทุกประเทศต่างพยายามเลือกยุทธวิธีที่ดีที่สุดมาสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน (Competitive Advantage) ในอุตสาหกรรมสำหรับประเทศของตน ทั้งนี้จำเป็นต้องประเมินจุดแข็งจุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคาม (Strength, Weakness, opportunity, and Threat : SWOT) ที่มีต่อสภาพแวดล้อมต่ออุตสาหกรรมในประเทศของตนและของคู่แข่ง หายยุทธศาสตร์การแข่งขันที่มีประสิทธิภาพ ตรงกับนโยบายต่างประเทศรัสเซียที่ประกาศในปี ค.ศ. 2013 และปี ค.ศ. 2016 ในการส่งเสริมศักยภาพ และขีดความสามารถในการแข่งขันในเวทีโลกของรัสเซีย

Porter (1990) ได้วิพากษ์แนวคิดเรื่องความได้เปรียบโดยเปรียบเทียบที่เน้นเพียงอุปทานของปัจจัยในประเทศและต้องการหาข้ออธิบายว่า ทำไมอุตสาหกรรมในบางประเทศจึงมีความสามารถในการแข่งขันสูงกว่าประเทศอื่น เพื่อหาเหตุผลว่าทำไมบางอุตสาหกรรมในบางประเทศจึงประสบความสำเร็จมากกว่าอุตสาหกรรมเดียวกันในประเทศอื่น และพบว่าข้อได้เปรียบทางด้านการแข่งขัน (competitive advantage) ไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติแต่เป็นสิ่งที่สามารถสร้างขึ้นได้และเปลี่ยนแปลงได้ทั้งทางบวกและลบ โดยสามารถทำความเข้าใจแนวคิดดังกล่าวผ่านมุมมองของเศรษฐศาสตร์จุลภาค ส่วนอัตราดอกเบี้ยค่าจ้างแรงงานและอัตราแลกเปลี่ยนแม้จะมีความสำคัญในการสร้างความได้เปรียบให้กับประเทศ แต่ Porter เชื่อว่าสิ่งสำคัญกว่าคือ เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมภายในประเทศที่เอื้อต่ออุตสาหกรรมของประเทศนั้น Porter จึงได้สร้างแบบจำลอง Diamond Model ในการวิเคราะห์โดยมีปัจจัยหรือตัวบ่งชี้ (determinants) ข้อได้เปรียบในการแข่งขันที่สำคัญรวม 4 กลุ่มตัวแปร ดังนี้

1. เงื่อนไขปัจจัยการผลิต (Input/Factor Conditions) รวมถึงปัจจัยทางด้านทรัพยากรที่เข้าไปมีผลกับวัตถุดิบที่เข้าสู่กลุ่มอุตสาหกรรมนั้นๆ ซึ่งรวมถึงทรัพยากรมนุษย์ ทรัพยากรธรรมชาติ ความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โครงสร้างพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น การคมนาคม ด้าน สาธารณูปโภค แหล่งเงินทุนที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจของบริษัท

2. บริบทด้านการแข่งขันและกลยุทธ์ของธุรกิจ (Context for Firm Strategy and Rivalry Context) รวมถึงบริบทและบรรยากาศของการแข่งขันทางธุรกิจ บริบทของการแข่งขันที่ดีควรมีการเปิดเสรีการแข่งขันไม่ควรเป็นแบบผูกขาดและควรมีการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา

3. อุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องและสิ่งสนับสนุน (Related and Supporting Industries) การมีอยู่ของธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรม ซึ่งรวมถึง Suppliers และอุตสาหกรรมอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

4. เงื่อนไขด้านอุปสงค์ (Demand Conditions) ได้แก่ ทักษะคน ทรัพยากรและความต้องการของผู้บริโภคในประเทศต่อสินค้าและบริการของบริษัท ความต้องการของผู้บริโภคมีผลโดยตรงต่อตัวสินค้าและบริการ ความต้องการที่ฟิสิกส์ส่งผลให้บริษัทต้องผลิตสินค้าที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้ รวมถึงความต้องการของผู้บริโภคสามารถกำหนดประสิทธิภาพของบริษัทในประเทศนั้นได้

แนวคิดความเกี่ยวพันทางการเมือง นำมาใช้อธิบายการเมืองภายในของรัสเซีย เช่นการเลือกตั้งประธานาธิบดี ภาวะผู้นำของประธานาธิบดี Putin ปัญหากระบวนการเมืองที่กลายเป็นปัญหาระหว่างประเทศได้ เช่น ปัญหาการผนวกคาบสมุทรไครเมียของยูเครน เป็นต้น

กระบวนการเกี่ยวพัน (Linkage Processes) ระหว่างปัจจัยนำเข้า (inputs) ปัจจัยส่งออก (outputs) ทั้งหน่วยการเมืองภายในและระบบภายนอก สามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะคือ

1. กระบวนการแทรกแซง (Penetrative Process)
2. กระบวนการตอบโต้ (Reactive Process)
3. กระบวนการเลียนแบบ (Emulative Process)

ทั้งสามลักษณะเป็นกระบวนการเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกประเทศ

ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ประกอบด้วย (1) ผู้แสดง (Actors) ได้แก่ กลุ่มผู้นำ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ ข้าราชการ ทหาร เป็นต้น (2) ทักษะคน (Attitude) ได้แก่ อุดมการณ์ วัฒนธรรมทางการเมือง มติมหาชน ฯลฯ (3) สถาบัน (Institutions) ได้แก่ สถาบันทางการเมือง สถาบันข้าราชการ สถาบันทหาร ระบบพรรคการเมือง ระบบการสื่อสาร ฯลฯ และ (4) กระบวนการ (Process) นอกจากนี้ปัจจัยภายในยังประกอบด้วย (1) ปัจจัยทางการเมือง (2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (3) ปัจจัยทางสังคม (4) ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ และ (5) ปัจจัยทางประวัติศาสตร์

ปัจจัยภายนอก (External Factors) สามารถแบ่งได้เป็น 6 ประเภทคือ (1) สภาวะแวดล้อมประชิด (Contiguous Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่ตั้งอยู่รายรอบหน่วยการเมืองหนึ่ง (2) สภาวะแวดล้อมภูมิภาค (Regional Environment) หมายถึง กลุ่มของหน่วยการเมืองที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกับหน่วยการเมืองหนึ่งๆ (3) สภาวะแวดล้อมสงครามเย็น (Cold War Environment) หมายถึง รูปแบบลักษณะที่เป็นผลมาจากการแข่งขันของมหาอำนาจ ซึ่งในปัจจุบันอาจเรียกว่า New Cold War (4) สภาวะแวดล้อมด้านเชื้อชาติ (Racial Environment) หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างเชื้อชาติต่างๆ (5) สภาวะแวดล้อมด้านทรัพยากร หมายถึง สภาพการณ์ทางเศรษฐกิจ และ (6) สภาวะแวดล้อมด้าน

องค์การ (Organizational Environment) หมายถึง องค์การระหว่างประเทศและสถาบันระหว่างประเทศที่ตั้งขึ้นโดยประเทศต่างๆ

จากสาระสำคัญของแนวคิดที่กล่าวมาข้างต้น สามารถนำมาใช้เป็นหลักสำหรับการวิเคราะห์ความเป็นมาและการปรับเปลี่ยนนโยบายของประเทศรัสเซียว่ามีปัจจัยแวดล้อมภายในและภายนอกที่ทำให้มีมุมมองต่อกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) และเกิดปรากฏการณ์เชื่อมโลกได้อย่างรวดเร็ว ในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะการเผยแพร่ทางวัฒนธรรมอย่างกว้างขวางในโลก ทำให้รัสเซียมองสถานะภายในประเทศว่าต้องพัฒนาศักยภาพเพื่อผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติ การพัฒนาความเป็นอยู่ของประเทศและสถานะความเป็นชาติมหาอำนาจหนึ่งของโลก และความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบจากสภาพทางภูมิรัฐศาสตร์ที่ทำให้รัสเซียอยู่ในดินแดนยูเรเชีย สามารถใช้เป็นปัจจัยเชื่อมโลกได้ นอกเหนือรูปแบบการเชื่อมโยงยุโรปและเอเชียแล้ว ประกอบกับแนวคิด และทฤษฎีข้างต้น สามารถใช้เป็นข้อมูลสำคัญในการสนับสนุนการวิจัยจับตามนโยบายต่างประเทศรัสเซียที่เปลี่ยนแปลงและเกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี

ผลการวิจัย

การศึกษายุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศของรัสเซีย ด้านเศรษฐกิจ สังคม การค้าการลงทุน และวัฒนธรรม พบว่า นโยบายต่างประเทศรัสเซียนับแต่อดีตที่ผ่านมา เป็นการดำเนินนโยบายในฐานะชาติมหาอำนาจหนึ่งในโลกและแสดงบทบาทที่ปรากฏตัว (presence) และแสดงอิทธิพล (influence) ในลักษณะผู้แข่งขันในระบบดุลยแห่งอำนาจชาติหนึ่ง เพื่อถ่วงดุลและแสวงหาโอกาสในการเข้าถึงและแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติที่รัสเซียต้องการในสภาพแวดล้อมและเงื่อนไขในเวทีระหว่างประเทศในเวลานั้นๆ ตลอดจนการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ

การศึกษาพบว่า นโยบายต่างประเทศรัสเซียทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ภายใต้บริบทของปัญหาและข้อจำกัดภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้นั้นอยู่ในรูปแบบของการรักษาพันธมิตรเก่าและแสวงหาพันธมิตรใหม่ ดังเช่นในกรณีความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซีย ที่เริ่มต้นตั้งแต่ปี ค.ศ. 1863 ที่สยามมีนโยบายสร้างและกระชับสัมพันธ์ไมตรีกับรัสเซียเพื่อเหตุผลทางด้านความปลอดภัยและเอกราชของราชอาณาจักรสยาม (ประเทศไทยในขณะนั้น) สะท้อนการแข่งขันกับชาติมหาอำนาจในยุโรป เช่น อังกฤษและฝรั่งเศส แต่ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้หยุดชะงักลง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัสเซีย ต่อมาสัมพันธ์ภาพของทั้งสองประเทศก็ได้รับการฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ โดยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตขึ้นในปี ค.ศ. 1947 ซึ่งแสดงถึงการแสดงออกของนโยบายรัสเซีย (สหภาพโซเวียตในขณะนั้น) ว่าต้องการแสดงบทบาทที่ปรากฏตัวและแสดงอิทธิพลของมหาอำนาจหนึ่งในห้าของโลกที่เป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติได้อย่างชัดเจน เพราะในระยะต่อจากนั้นความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศ เรียกได้ว่าอยู่ในระดับที่ไม่ได้รับการให้ความสำคัญและเพื่อผลประโยชน์ที่ใกล้ชิดนัก

เป็นเพียงแค่ความสัมพันธ์อันปกติธรรมดาตามธรรมเนียมประเพณีปฏิบัติระหว่างประเทศทางการทูต วัฒนธรรมและเศรษฐกิจเท่านั้น (Shirk, 1969) เพราะบรรยากาศสงครามเย็นและสงครามเวียดนาม ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตลอดจนนโยบายที่โน้มเอียงไปในแนวทางที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง ที่ทำให้นโยบายต่างประเทศของฝ่ายไทยมีความใกล้ชิดเป็นมิตรกับสหรัฐอเมริกาและค่ายตะวันตก มากกว่า กล่าวได้ว่าทั้งสองประเทศต่างมีนโยบายที่ให้ความสำคัญและให้ความสนใจกันค่อนข้างน้อย ในฝ่ายรัสเซียหรือสหภาพโซเวียตนั้นก็เป็นการดำรงรักษาการปรากฏตัวและแสดงอิทธิพลของชาติมหาอำนาจในการแข่งขันของมหาอำนาจในภูมิภาคนี้เท่านั้น

จวบจนกระทั่งสหภาพโซเวียตล่มสลายในปี ค.ศ. 1991 สงครามเย็นสิ้นสุดลง นโยบายต่างประเทศ รัสเซียในช่วงแรก ดำเนินไปในสมัยประธานาธิบดี Boris Yeltsin โน้มเอียงเข้าหาตะวันตกเนื่องจากความ จำเป็นในการรักษาสถานภาพที่อ่อนแอของรัสเซีย อันเกิดจากปัญหาทางเศรษฐกิจ แม้จะยังคงมีสถานะเป็น ชาติมหาอำนาจและยังมีแสนยานุภาพทางการทหารและนิวเคลียร์อยู่ก็ตาม สัมพันธภาพระหว่างรัสเซียและ มหาอำนาจตะวันตกก็ดำเนินไปด้วยดี

ความเปลี่ยนแปลงในนโยบายต่างประเทศรัสเซียเกิดขึ้นอย่างเด่นชัดในสมัยประธานาธิบดี Vladimir Putin เมื่อขึ้นสู่ตำแหน่งผู้นำในปี ค.ศ. 2000 สามารถฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจในประเทศได้ สถานการณ์การ แข่งขันทางการเมืองแห่งอำนาจ (Power Politic) ระหว่างประเทศได้เริ่มต้นอีกครั้ง นับแต่การเกิดวิกฤตการณ์ ความขัดแย้งระหว่างรัสเซียกับประเทศเพื่อนบ้านในยุโรป ที่เคยรวมอยู่ในอดีตสหภาพโซเวียตมาก่อน ท่ามกลางความหวาดระแวงต่อท่าทีของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปที่แสดงออกจากนโยบายขยายสมาชิก ภาพของสหภาพยุโรปมาทางตะวันออก ได้แก่ ประเทศที่เคยเป็นกลุ่มอดีตประเทศยุโรปตะวันออก พันธมิตร ภายใต้อิทธิพลของสหภาพโซเวียตและท่าทีนโยบายการขยายตัวขององค์การ NATO ซึ่งรัสเซียเห็นว่าเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของรัสเซีย จนกระทั่งวิกฤตการณ์ยูเครนและวิกฤติไครเมียที่เกิดความตึงเครียด และมาตรการคว่ำบาตรจากสหรัฐอเมริกาและชาติตะวันตกต่อรัสเซีย นับแต่ ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา

นโยบายต่างประเทศของผู้นำ ประธานาธิบดี Putin จึงเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ในบริบทแลสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็วในยุคโลกาภิวัตน์ศตวรรษที่ 21 ที่จีนกำลังผงาดขึ้น (Rising China) กลายเป็นมหาอำนาจโลก รัสเซียจึงส่งเสริมความเป็นพันธมิตรอย่างใกล้ชิดกับจีน โดยเฉพาะการดำเนินนโยบาย “หันหาตะวันออก” ในขณะที่นักวิชาการรัสเซียมองว่า มิได้เป็นการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่หักเหหรือรุนแรง (Radical) แต่อย่างใด เพราะรัสเซียยังคงให้ความสำคัญด้านภูมิรัฐศาสตร์ในนโยบายต่างประเทศอยู่แล้ว แต่เพียงการจัดลำดับและวัตถุประสงค์ทางยุทธศาสตร์ (Tactical Objectives) ที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการทำให้เห็นชัดเจนขึ้นกว่าแต่ก่อน (Litsareva, 2015) ในความร่วมมือทางการค้า ด้านพลังงานและการพัฒนา

ด้านการเมือง ซึ่งรัสเซียและจีนมีผลประโยชน์ร่วมในการเป็นพันธมิตรร่วมกัน (Dyner and Rodkiewicz, 2017)

ในภูมิภาคอาเซียน รัสเซียดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างสนิทยามากที่สุด ได้แก่ เวียดนาม การให้ความสำคัญในการพัฒนาและความร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะกับจีนและประเทศในกลุ่มสมาชิกอาเซียน ในขณะเดียวกันก็ไม่ได้ละทิ้งพันธมิตรดั้งเดิมในภูมิภาค โดยยังคงกระชับความสัมพันธ์และให้การสนับสนุนอินเดียอย่างเต็มที่ในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ นอกจากนี้รัสเซียยังคงดำเนินนโยบายส่งเสริมให้ต่างประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น เกาหลีเข้ามาลงทุนในภูมิภาคไซบีเรียและตะวันออกไกลอย่างเต็มที่ แต่ต้องอยู่ภายใต้การถ่วงดุลอำนาจของรัฐบาลรัสเซีย

อภิปรายผลการวิจัย

1. รัสเซียโดยหลักการแล้วปรารถนาความร่วมมือในภูมิภาคนี้และดำรงไว้ซึ่งความร่วมมือกับนานาประเทศ โดยเฉพาะจีนอีกยาวนานในอนาคต トラบที่ยังมีการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกา จีน และรัสเซีย

2. รัสเซียมุ่งหวังเพื่อดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงด้านการค้า พลังงาน โลจิสติกส์ อาหาร ทรัพยากรทางทะเล นอกเหนือไปจากด้านการศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่วนด้านอาวุธ และการทหาร เป็นประเด็นดั้งเดิมที่รัสเซียมีอยู่แล้ว

3. รัฐบาลรัสเซียภายใต้การปกครองของประธานาธิบดี Vladimir Putin เน้นให้ความสำคัญกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเลยมาถึงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไปทางเอเชียใต้ สู่ตะวันออกกลาง เปรียบเสมือนการปิดล้อมเพื่อป้องกันการปิดล้อมของฝ่ายตรงข้าม แต่มุ่งหวังสันติภาพและความมั่นคงปลอดภัยในภูมิภาค ด้วยการกระชับมิตรเพื่อดำรงไว้ซึ่งบรรยากาศแห่งสันติและสภาพแวดล้อมของมิตรภาพระหว่างประเทศ (Yan Xuetong, 2018) และร่วมแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศโดยเน้นแก้ไขทางการทูตโดยสันติและมีจุดยืนสนับสนุนจีนมากกว่า

4. ยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศหันสู่ตะวันออกของรัสเซีย เพื่อให้รัสเซียเป็นสะพานเชื่อมโยงโลกตะวันตกและตะวันออก ในทางการค้าโดยข้อเสนอสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย (Eurasian Economic Union-EEU) (Richardson, 2018) โดยภาคตะวันออกรัสเซียจึงได้เสนอการพัฒนาเขตเศรษฐกิจสังคมและเมืองท่าเสรี Vladivostok สำหรับการพัฒนาการค้าตั้งแต่ก๊าซ พลังงาน ทรัพยากร วัตถุดิบ จนกระทั่งสินค้าเกษตรกรรม อาหาร ฯลฯ ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2015 ประธานาธิบดี Xi Jinping และประธานาธิบดี Vladimir Putin ลงนามเชื่อมโยงแถบหนึ่งเส้นทาง (OBOR) และสหภาพเศรษฐกิจยูเรเชีย ตามนโยบายสู่ตะวันออกของรัสเซียที่เน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจการค้า การศึกษา วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่มีการแลกเปลี่ยนเช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกาและโลกตะวันตก โดยการสนับสนุนความร่วมมือทั้งแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคีกับประเทศต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจ ความร่วมมือ

ระหว่างประเทศให้มากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มความสำคัญกับอาเซียนเป็นครั้งแรกที่ประธานาธิบดี Putin ได้เข้าร่วมการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ 33 ที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2018 ที่ผ่านมา

5. ในด้านยุทธศาสตร์ความมั่นคงโดยเฉพาะด้านการค้าอาวุธกับภูมิภาคนี้ แม้ไม่ได้อยู่ภายใน Priority List ทางด้านการค้า เพราะนโยบายเน้นความร่วมมือโดยสันติและฉันทมิตร แต่เป็นที่เข้าใจและตระหนักดีถึงแสนยานุภาพและประสิทธิภาพของอาวุธรัสเซียได้ดี ซึ่งรัสเซียเป็นประเทศที่มีลำดับการค้าอาวุธรองจากสหรัฐอเมริกา โดยในภูมิภาคอาเซียนอาวุธจากรัสเซียสามารถดึงดูดใจประเทศที่ไม่ใช่มิตรเก่าแก่ได้ดังเช่น ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซียแม้กระทั่งมาเลเซีย

ดังนั้น การดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ของรัสเซียภายใต้ประธานาธิบดี Vladimir Putin จึงเป็นเรื่องที่จะต้องจับตาต่อไปในเรื่องความจริงจังหนักแน่นและต่อเนื่อง รวมทั้งต้องจับตาผลการตอบรับตอบสนองจากประเทศต่างๆ ทั้งจากประเทศคู่แข่ง ได้แก่ สหรัฐอเมริกาเป็นหลัก และกลุ่มเป้าหมายในการกระชับความสัมพันธ์กับรัสเซีย ทั้งในกลุ่มเอเชียตะวันออก 4 ประเทศคือ จีน เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ และญี่ปุ่นและกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย โดยเฉพาะในกรณีไทยในปี พ.ศ. 2562 เมื่อเข้ารับหน้าที่ประธานอาเซียนว่าจะสามารถเสริมสร้างและส่งเสริมผลประโยชน์แห่งชาติจากความสัมพันธ์ระหว่างไทย-รัสเซียให้ทวีมากขึ้นได้อย่างไร จากการที่นโยบายและยุทธศาสตร์รัสเซียได้เปลี่ยนไปท่ามกลางการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลงในกระแสดุลแห่งอำนาจโลกในปัจจุบันและในอนาคตอันใกล้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์

1) ประเทศไทยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ประเทศไทยได้ประโยชน์ โดยไม่นำประเทศเข้าไปเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของมหาอำนาจทั้งสามชาติที่พยายามเข้ามาแผ่อิทธิพลแสวงหาอำนาจในภูมิภาคนี้

2) ประเทศไทยต้องพยายามอาศัยประโยชน์จากความต้องการในการดำเนินนโยบายและยุทธศาสตร์ “หันหน้าตะวันออก” หรือ Pivot to Asia ของรัสเซีย ในการให้ความร่วมมือกับรัสเซีย ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การค้า การลงทุน การศึกษา เทคโนโลยี อวกาศ เพื่อผลประโยชน์สูงสุดแห่งชาติของประเทศ

3) รัฐบาลไทยควรอาศัยการรวมกลุ่มประชาคม ASEAN ในการดำเนินนโยบายรักษาดุลแห่งอำนาจในภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปี ค.ศ. 2019 (2562) ที่ประเทศไทยดำรงตำแหน่งเป็นประธานอาเซียน ควรอาศัยโอกาสดังกล่าวเพื่อเพิ่มความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างไทย-รัสเซียและรัสเซีย-ประชาคม ASEAN มากขึ้น

4) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาการจัดตั้งเครือข่ายนักธุรกิจไทย-รัสเซียและส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนักธุรกิจไทย-รัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการดำเนินธุรกิจแบบ Joint Venture ระหว่างนักธุรกิจของทั้งสองประเทศที่มีความต้องการตรงกัน

5) รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมมูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทย-รัสเซียให้มีมูลค่าการค้าระหว่างกันให้ถึงระดับหนึ่งหมื่นล้านบาทซึ่งเป็นนโยบายของทั้งสองประเทศอยู่แล้ว

6) รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมการลงทุนในเขตเศรษฐกิจพิเศษของรัสเซีย ซึ่งเป็นสิ่งที่รัสเซียต้องการอย่างยิ่งในขณะนี้ โดยเฉพาะในเขตรัสเซียตะวันออกไกลและไซบีเรียของรัสเซีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมอาหาร ชิ้นส่วนรถยนต์ เป็นต้น

7) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาสั่งซื้ออาวุธบางอย่างจากรัสเซีย เนื่องจากเทคโนโลยีทางด้านอาวุธของรัสเซียมีประสิทธิภาพเทียบเท่าประเทศตะวันตก ในราคาที่ถูกลงกว่า อย่างเช่น เรือดำน้ำ เครื่องบินขับไล่ เครื่องบินลำเลียง เฮลิคอปเตอร์ลำเลียง รถถัง จรวดขับไล่ จรวดต่อต้านอากาศยาน อาวุธเบา อาวุธประจำกายบุคคล เช่น ปืน AK เป็นต้น

8) รัฐบาลไทยควรหันมาพิจารณาปรับมาตรฐานการท่องเที่ยวของประเทศในต่างละด้านให้มีมาตรฐานมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรพิจารณาขอความช่วยเหลือจาก Russia Agency ด้วย เนื่องจากสามารถเข้าถึงนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียได้มากกว่าและยังมีนักท่องเที่ยวชาวรัสเซียจากเมืองอื่น ๆ ที่ต้องการมาท่องเที่ยวประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมาก

9) เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นรายได้หลักของประเทศไทยและนักท่องเที่ยวจากรัสเซียมาท่องเที่ยวประเทศไทยเป็นลำดับ 4 ของนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย รัฐบาลไทยควรพิจารณาปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับการเข้ามาพักอาศัยระยะยาวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศ รวมทั้งกฎเกณฑ์การซื้อ การเช่า การทำธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ประเภทคอนโดมิเนียมของนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยซึ่งรัฐบาลไทยตามไม่ทัน

10) ระหว่างการคว่ำบาตรทางการค้าของรัฐบาลตะวันตกต่อรัสเซีย รัฐบาลไทยควรพิจารณาการส่งออกสินค้าประเภทอาหาร เช่น ไก่สด เนื้อสัตว์ ผลไม้ไปยังประเทศรัสเซีย โดยเฉพาะสินค้าทางการเกษตรของไทยที่มีราคาตกต่ำ

11) รัฐบาลไทยหันมาส่งเสริมการเรียนการสอนภาษารัสเซียในประเทศไทยให้มากขึ้น ซึ่งแต่เดิมเป็นนโยบายของสถานศึกษาแต่เพียงอย่างเดียว ควรสนับสนุนงบประมาณในการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างสองประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแลกเปลี่ยนครูอาจารย์ นักศึกษาเพื่อส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกันในการรองรับนักท่องเที่ยวและนโยบายและยุทธศาสตร์ “หันหาตะวันออก” ของรัสเซีย

12) เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนของทั้งสองประเทศ รัฐบาลไทยควรหันมาส่งเสริมการผลิตสื่อโทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์รวมถึงสื่อออนไลน์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจในประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงการท่องเที่ยวไทยให้เป็นภาษารัสเซียมากขึ้น

13) เนื่องจากรัสเซียมีความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งทางด้านการศึกษา การเรียนการสอนในสาขา การแพทย์ ฟิสิกส์ เคมี วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีการขนส่ง เทคโนโลยีการบิน เป็นต้น รัฐบาลไทยควรพิจารณาให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาเล่าเรียนในสาขาที่ขาดแคลน เนื่องจากมีราคาถูกกว่าการให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียนนักศึกษาไปศึกษาต่างประเทศตะวันตก เช่น ยุโรป สหรัฐอเมริกา เป็นต้น

14) รัฐบาลทั้งสองประเทศควรให้ทุนแลกเปลี่ยนสำหรับนักศึกษาของทั้งสองฝ่ายที่เรียนภาษารัสเซียและที่เรียนภาษาไทย

15) เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างประเทศไทย-รัสเซีย และระหว่างประชาชนกับประชาชน รัฐบาลไทยควรพิจารณาทำสื่อออนไลน์เผยแพร่ประเพณี ความเป็นอยู่ ประวัติศาสตร์ รวมถึงวัฒนธรรมการดำรงชีวิตของไทย ด้วยภาษารัสเซียให้ชาวรัสเซียที่ต้องการศึกษาแลกเปลี่ยนได้เรียนรู้ เข้าใจในบริบทของประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ศูนย์ข้อมูลเพื่อธุรกิจไทยในรัสเซีย. (2559). *การต่างประเทศ*. ค้นเมื่อเมื่อ 20 ธันวาคม 2561, จาก

<http://www.thaibizrussia.com/ru/about/foreign-affairs.php>

Dyner, Anna Maria and Rodkiewicz, Witold. (2017). *The Russian Federation's New Foreign Policy Concept and Threatening a Pivot towards Asia: A New Foreign Policy Concept of the Russian Federation*. Retrieved January 30, 2019, from

<http://www.css.ethz.ch/en/services/digital-library/articles/article.html/7f574d71-2f0e-4eb8-a865-8baea6f8a020/pdf>

Fukuyama, Francis. (1992). *The End of History and the last Man*. New York: The Free Press.

Gazeta, Rossiiskaya. (1997). *Russian National Security Blueprint*. Retrieved January 30, 2019, from <https://fas.org/nuke/guide/russia/doctrine/blueprint.html>

Holsti, Kalevi J. (1995). *International Politics: A Framework for Analysis (7th ed.)*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice Hall.

Keohane; Robert O. and Nye, Joseph S. (1977). *Power and interdependence: world politics in transition*. Boston: Little, Brown.

- Litsareva, Elena Yu. (2015). "Pivot" Toward Asia: The Strategic Direction of Russia's Foreign Policy Concept in a Changing Balance of Powers. *Journal of Advocacy, Research and Education*, 2(1): 46-53.
- Luttwak, Edward N. (1990). From Geopolitics to Geo-Economics: Logic of Conflict, Grammar of Commerce. *The National Interest*, 20(summer): 17-23.
- Luttwak, Edward N. (1993). *The Endangered American Dream; How to stop the United States from becoming a third world country and how to win the geo-economic struggle for industrial supremacy*. New York: Simon & Schudter.
- Porter, Michael E. (1990). The competitive advantage of nations. *Harvard Business Review*, (March-April): 71-91.
- Rajakhun, Suriya. (2010). *BRIC มหาอำนาจใหม่ที่ต้องติดตาม*. Retrieved November 20, 2018, from <http://suriya-rajakhun.blogspot.com/2010/11/bric.html>
- Reynolds, Philip Alan. (1994). *An Introduction to International Relations (3rd ed.)*. London; New York: Longman.
- Richardson, Paul B. (2018). *At the Edge of the Nation: The Southern Kurils and the Search for Russia's National Identity*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Shirk Paul R. (1969). Thai-Soviet Relations. *Asian Survey*, 9(9): 682-693.
- The Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. (2016). *The Foreign Policy Concept of the Russian Federation. Approved by President of the Russian Federation Vladimir Putin*. on November 30, 2016. Retrieved December 30, 2018, from https://www.rusemb.org.uk/rp_insight/
- Yan, Xuetong. (2018). *The Age of Uneasy Peace: Chinese Power in a Divided World*. Retrieved March 10, 2019, from <https://www.foreignaffairs.com/articles/china/2018-12-11/age-uneasy-peace>